

Alix (ALG-2-interacting protein X) เกี่ยวข้องกับการตายจากการติดเชื้อ WSSV ในกุ้งกุลาดำ
(*Penaeus monodon*)

Alix (ALG-2-interacting protein X) Involving with death by WSSV Infection in Tiger Shrimp
(*Penaeus monodon*)

จิราพร ไชยรัตน์¹, ภคกุล สังข์สุริย², แสงจันทร์ เสนาปิ่น² และ ทีมโมที ดับบลิว ฟลีเกล²

¹คณะเทคโนโลยีการประมงและทรัพยากรทางน้ำ มหาวิทยาลัยแม่โจ้ ต.หนองหาร อ.สันทราย จ. เชียงใหม่ ๕๐๒๙๐

²หน่วยความเป็นเลิศกุ้ง คณะวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล ถ. พระราม 6 กรุงเทพฯ ๑๐๔๐๐

บทคัดย่อ

Alix เป็นโปรตีนชนิดหนึ่งที่เกี่ยวข้องกับการตายของเซลล์แบบ apoptosis หรือ programmed cell death (PCD) โดยทำปฏิกิริยากับโปรตีน ALG-2 (apoptosis-linked-gene-2) ซึ่งเป็นโปรตีนจับประจุแคลเซียม (Ca^{2+}) และกระตุ้นให้เกิดกลไกการตาย จากการศึกษโปรตีนนี้ในระดับอณูชีวภาพ โดยทำการโคลนยีน Alix/AIP1 ของกุ้งกุลาดำ (*Pm-Alix*) ด้วยเทคนิค one step RT-PCR gene fishing, library hybridization และ RACE-PCR พบว่า *Pm-Alix* cDNA มีตำแหน่งอนุรักษ์ BRO1 domain ที่ N-terminus และ proline-rich ที่ C-terminus จากการตรวจติดตามความสัมพันธ์ของยีนนี้กับการติดเชื้อไวรัส WSSV ซึ่งทำให้เกิดการตายสูงในกุ้งกุลาดำ ด้วยเทคนิค semi-quantitative RT-PCR ผลการทดลองพบว่า ยีน *Pm-Alix* มีการแสดงออกในทุอวัยวะทดสอบ และการแสดงออกในเซลล์เลือดเกี่ยวข้องกับการติดเชื้อไวรัส WSSV อย่างชัดเจน รายงานนี้เป็นรายงานแรกที่พบยีนชนิดนี้ในกลุ่มกุ้งและครัสเตเชีย

Abstract

Alix/AIP1 involves in apoptosis or programmed cell death (PCD). It interacts with ALG-2 (apoptosis-linked-gene-2), a Ca^{2+} -binding protein, and then activates apoptotic mechanism. Black tiger shrimp Alix (*Pm-Alix*) was study in molecular level; gene fishing by on step RT-PCR, gene cloning by RACE and library hybridization techniques, expression in WSSV infection by semi-quantitative RT-PCR. It is resulted that *Pm-Alix* cDNA composed of conserved site; BRO1 domain at N-terminus and proline-rich region at C-terminus. Expression of *Pm-Alix* is ubiquitous and obviously involved in the WSSV infections. Furthermore, this is the first report of Alix not only in shrimp but also in crustacean.

คำนำ

กลไกการตายของเซลล์แบบ apoptosis หรือ programmed cell death (PCD) เป็นกลไกจำเพาะที่สำคัญ ตอบสนองโดยขบวนการกระตุ้นของโปรตีนยีนที่เกี่ยวข้อง การตายแบบ apoptosis เกี่ยวข้องในขบวนการทางชีวภาพหลายระบบ ได้แก่ พัฒนาการของตัวอ่อน ระบบภูมิคุ้มกัน และการเสริมสร้างเนื้อเยื่อ (tissue homeostasis) (Wyllie *et al.*, 1980) นอกจากนี้ยังมีรายงานที่เกี่ยวข้องอย่างสำคัญกับระบบภูมิคุ้มกันแบบพื้นฐาน (innate immunity) ต่อการติดเชื้อไวรัส (Miller and White, 1998; Everett and MaFadden, 1999) เมื่อเซลล์เกิดการตายแบบ apoptosis จะมีการเปลี่ยนแปลงลักษณะอย่างรวดเร็ว กล่าวคือ ขนาดเล็กลง โครมาตินรวมตัวกัน โครงสร้างของผนังเซลล์หลวม และดีเอ็นเอขาดเป็นชิ้นส่วน สุดท้ายเซลล์หมดสภาพจะถูกจับกินโดยมาโครฟาจ หรือเซลล์ข้างเคียงอื่น การตายของเซลล์แบบ apoptosis ไม่มีการอักเสบเกิดขึ้น (Griffin *et al.*, 1997)

กลไกการตายแบบ apoptosis เกี่ยวข้องกับโปรตีนยีนหลายตัว เช่น Caspases (cysteinyI aspartate-specific proteases) ทำหน้าที่เป็นเอนไซม์กระตุ้นกลไกสำคัญ DNase (DNA nuclease) ทำหน้าที่ตัดดีเอ็นเอสายยาวให้เป็นชิ้น ส่วน IAPs (inhibitor of apoptosis proteins) (White, 1996) TCTP (translationally controlled tumor protein) (Zhang and Fujise, 2001) ALG2 (apoptosis-linked-gene-2) และ Alix (ALG-2-interacting protein X or ALG-2-interacting protein 1, AIP1) (Missotten *et al.*, 1999; Vito *et al.*, 1999) ทำหน้าที่เกี่ยวข้องกับการยับยั้งกลไกนี้

โปรตีน Alix/AIP1 ทำปฏิกิริยากับโปรตีน ALG-2 (apoptosis-linked-gene-2) ซึ่งเป็นโปรตีนจับประจุแคลเซียม (Ca^{2+}) และมีรายงานพบความเกี่ยวข้องให้เกิดกลไกการตาย apoptosis (Sadoul, 2006) มีรายงานว่า Alix/AIP1 ในคน นอกจากเกี่ยวข้องใน apoptosis ยังเกี่ยวข้องกับกลไกหลายระบบ เช่น การเพิ่มจำนวนเซลล์ (cell proliferation) การส่งผ่านสารเข้าสู่เซลล์ (endocytic membrane trafficking) (Krebs and Klemenz, 2000) การเพิ่มจำนวนไวรัส (Strack *et al.*, 2003; von Schwedler *et al.*, 2003) human Alix จึงมีชื่อเรียกอื่น ได้แก่ PCD6IP AIP1 KIAA1375 MGC17003 Hp95 และ Alix/AIP1

การติดเชื้อไวรัส เช่น white spot syndrome virus (WSSV) และ yellow head virus (YHV) ในกุ้งกุลาดำ ทำให้กุ้งตายจำนวนมาก ก่อให้เกิดความเสียหายใหญ่หลวงต่อผลผลิตกุ้งกุลาดำ ได้มีรายงานหลายฉบับระบุว่า การตายจากการติดเชื้อไวรัสในกุ้งเกี่ยวข้องกับกลไกการตายแบบ apoptosis ทั้งชนิด DNA virus (Anggraeni and Owens, 2000; Sahtout, 2001; Wongprasert *et al.*, 2003; Granja *et al.*, 2003) RNA virus (Khanobdee *et al.*, 2002) อวัยวะติดเชื้อต่างๆ ได้แก่ เซลล์เลือด เหงือก หัวใจ และต่อมน้ำเหลือง แสดงลักษณะของ apoptosis เช่น มีการรวมตัวของโครมาติน (Sahtout, 2001; Khanobdee *et al.*, 2002) นอกจากนี้ยังพบว่า ยีนที่เกี่ยวข้องกับ apoptosis มีการแสดงออกที่ตอบสนองต่อการติดเชื้อไวรัส เช่น TCTP ในกุ้งครุมาติดเชื้อ WSSV (Rojtinnakom *et al.*, 2002) และในกุ้งกุลาดำติดเชื้อ WSSV (Bangrak *et al.*, 2004)

Caspase-3 ในกุ้งแชบ๊วยติดเชื้อ WSSV (Phongdara *et al.*, 2006) ดังนั้นเป็นที่แน่ชัดว่า กลไกการตายแบบ apoptosis มีความสำคัญต่อการติดเชื้อไวรัสในกุ้ง

ในงานวิจัยนี้ได้แยกและศึกษาคุณลักษณะของยีน Alix/AIP1 ในกุ้งกุลาดำ (GenBank accession no. of DQ787160) และศึกษาความเกี่ยวข้องกับการติดเชื้อไวรัสสำคัญ คือ WSSV

วิธีดำเนินการ

กุ้งตัวอย่างและการเก็บตัวอย่าง

ใช้กุ้งกุลาดำขนาด 20-25 g เลี้ยงในน้ำเค็ม 10 ppt เก็บเลือดโดยใช้ anticoagulant AC1 solution (Soderhall, K. and Smith, 1983) และปั่นเหวี่ยงแยกเซลล์เลือดด้วย 800 x g นาน 10 min ที่ 4°C และผ่าตัดเก็บตัวอย่างอวัยวะต่าง ได้แก่ หัวใจ ต่อมมน้ำเหลือง ก้านตา ลำไส้ กล้ามเนื้อ ขาวว่ายน้ำ แซ่เซลล์และเนื้อเยื่อใน Trizol™ [Invitrogen] 500 µl และเก็บที่ -80°C

การสกัดแยก total RNA

แยก total RNA โดยใช้รีเอเจนต์ Trizol™ [Invitrogen]

ยีนโคลนนิ่งและการวิเคราะห์

ออกแบบ primers Pj-Alix-F 5'-TTCCTCAATGCGCTGGCTCAG-3' และ Pj-Alix-R 5'-GTGGGCCTCC TGGATGTTCTG-3' จาก *Marsupenaeus japonicus* EST clone (GenBank accession no. AU176101) (Rojtin nakorn *et al.*, 2002) ทำ one step RT-PCR โดยใช้ SuperScript™ III Reverse Transcriptase kit [Invitrogen] นำแถบที่ได้ไปทำการหาลำดับเบส เปรียบเทียบลำดับเบสกับฐานข้อมูล GenBank โดยใช้ BLASTX (<http://www.ncbi.nlm.nih.gov/BLAST/>) เมื่อได้ชิ้นส่วนของ *Pm-Alix* (*P. monodon* Alix/AIP1) นำไปทำ library hybridization screening เลือก positive clones ไปโคลนเข้า pDrive cloning vector [QIAGEN] ทำการหาลำดับเบสโดย Macrogen Co. Ltd. (South Korea)

ทำการหาลำดับเบสสมบูรณ์โดยใช้เทคนิค 5'RACE (rapid amplification of cDNA ends) –PCR ใช้ Marathon™ cDNA Amplification kit [Clontech] ใช้ specific primers คือ Alix_Race1 5'-CATGTCAACCGTTGCACTCTTCAGCTC-3' และ Alix_Race3 5'-TGGGCTTGCCAGGGCCGCTTTGC CGA-3' แล้วทำ nested PCR ด้วย primers Alix_Race2 5'-GTTGAGCCTTGAGTGTCTCCACGTCCT C-3' และ Alix_Race4 (5'-ACCG CGCCTGCGCTGCCTTGAACATCT-3' นำชิ้นยีนที่ได้ไปทำการหาลำดับเบส และทำ alignment ให้ได้ลำดับเบสสมบูรณ์โดยใช้ EXPASY (<http://au.expasy.org/>)

และวิเคราะห์ส่วนอนุรักษ์ (conserve domain) โดยใช้โปรแกรม RPSBLAST (NCBI) และเปรียบเทียบลำดับอามิโนแอซิดและสร้าง phylogenic tree โดยใช้โปรแกรม ClustalW (<http://www.es.fsbnet.org/Doc/phylogendron/clustal-form.html>)

ศึกษาการแสดงออกของ *Pm-Alix* ที่เนื้อเยื่อต่างๆ

ศึกษาการแสดงออกของยีน *Pm-Alix* ที่เนื้อเยื่อของอวัยวะต่างๆ ได้แก่ ก้านตา เหงือก หัวใจ เซลล์เลือด ตับ-ตับอ่อน ลำไส้ ต่อมน้ำเหลือง กล้ามเนื้อ ขาวายน้ำ ใช้เทคนิค semi-quantitative RT-PCR โดยทำ one step RT-PCR ด้วยไพรเมอร์จำเพาะ *Pm-AlixF* 5'-TCCCGTCTCGGTACAGCAGGCCCT-3' และ *Pm-AlixR* 5'-GTTTCAGCCTTGAG TGTCTCCACGTCTC-3' ได้ขึ้นยีนขนาด 617 bp ซึ่งออกแบบจากยีนสมบูรณ์ของ *Pm-Alix* ที่ตำแหน่ง 1,083 ถึง 1,699 และใช้ PCR reaction ที่ 50°C 30 min ตามด้วยการ denaturation ที่ 94°C 2 นาที และทำ PCR 25 cycles ที่ denaturing 94°C 15 วินาที annealing at 60°C 1 นาที และ extension at 68°C for 1 นาที

ใช้ β -actin เป็นยีนอ้างอิง โดยใช้ไพรเมอร์จำเพาะ *actinF* 5'-TGACGGCCAGGTGATCACCA-3' และ *actinR* 5'-GAAGCACTTCCTGTGAACGA-3'

ศึกษาการแสดงออกของยีน *Pm-Alix* ต่อการเชื้อไวรัสในกิ้ง

เตรียมเชื้อไวรัสโดยใช้ลำไส้กิ้งติดเชื้อมาบดใน LHB buffer 1:1 นำมากรองเพื่อเอาเศษเซลล์ออก และใช้เป็น virus stock ก่อนฉีดนำ stock มาเจือจางด้วย LHB buffer 1:100 ฉีดเข้ากล้ามเนื้อ 100 μ l ต่อตัว ทำการเก็บเซลล์เลือดกิ้งที่เวลาต่างๆ หลังการฉีด และในกิ้งตายด้วย นำตัวอย่างทั้งหมดมาทำ semi-quantitative RT-PCR เช่นเดียวกับข้างต้น

ผลการศึกษาและวิจารณ์

การวิเคราะห์ *Pm-Alix*

จากชิ้นส่วนขนาด 150 bp ของ *Pm-Alix* cDNA และจากการทำ library hybridization ได้ 2 positive clones ซึ่งเมื่อหาลำดับเบส พบว่าได้ส่วน 3' end ที่มี poly A tail และพบ inhibitory element 3 ตำแหน่ง คือ AATAAA, ATTATTTT และ ATTA AAA นำชิ้นส่วนนี้ไปใช้ในการหาลำดับเบสสมบูรณ์ต่อไป

เมื่อทำ 5' RACE และทำ alignment จึงได้ลำดับเบสสมบูรณ์ของ *Pm-Alix* ขนาด 3,645 bp ประกอบด้วย open reading frame 2,583 bp ซึ่งสามารถแปลรหัสได้ 860 amino acids ดังภาพที่ 1 และสามารถทำนายได้ molecular weight ขนาด 94.6 kDa และมี isoelectric point = 5.59

จากการเปรียบเทียบกับฐานข้อมูลโดย BLAST พบว่า *Pm-Alix* มีเหมือนกับ PCD1IP AIP1 Alix ของสิ่งมีชีวิตหลายชนิด โดยแสดงค่า identity สูง (E = 0.0 ถึง 5e-63) และที่สำคัญรายงานนี้เป็นรายงานแรกที่ระบุว่ามียีน Alix ในกลุ่มกิ้งและครัสเตเชีย

การวิเคราะห์โครงสร้างโปรตีนของ *Pm-Alix* พบว่าประกอบด้วย 860 อะมิโนแอซิด โดยมี BRO1 domain ที่ตำแหน่ง 160 อะมิโนแอซิดแรก (N-terminus) มี proline-rich region (PRR) ที่ตำแหน่ง 140 อะมิโนแอซิดท้าย (C-terminus) และมี tyrosine phosphorylation consensus site (KDNDFIY) ที่ตำแหน่ง 315-321 ซึ่งเป็นตำแหน่งจับกับ Src kinase ในขบวนการ phosphorylation (Schmidt *et al.*, 2005) BRO1 -

อักษรขีดเส้นใต้สองเส้น คือ putative translation inhibitory elements

a.

Hs	---MATFISVQLKKTSEVDLAKPLVKFIQQTYPSS-GGEEQAQYCRAAEELSKLRRAAVGR	56
Mm	---MASFIWQLKKTSEVDLAKPLVKFIQQTYPSS-GGEEQAQYCRAAEELSKLRRAALGR	56
Pm	MSATLETFGVPQKKASDIEILKPLNLTSTRYQ---TAEQDSYIGAINELAKLRNTAVAK	57
Am	---MAELIAVPLKKPSVDVVIKPLTNVIKSTYN-----NQKDYEAIAADF SKLRNNALWR	52
Tc	---MAELLSVPLKKPSEVDIVTPLKLNLIQSTRYS---TADKPEDCNEAISELAKLRNTAIWK	55
Dp	---MSKFLSVPLKKPSEVDIVKPLNLIQSTYNGASEEEKAKYLEAVNEFAKQRNTAIWK	57
Dm	---MSKFLSVPLKKPSEVDIVKPLNLIQSTYNGASEEEKAKYLEAVNEFAKQRNTAIWK	57
Aa	---MSDLLSVFVKKPTDVIDTRPLNLIKSSYSNLGSEKIVEISESVNKFNQQRNSAVWK	57
Ag	---MG-LLSVPMKKPSEVDFAKPLKTLVQSNYRNLEPDQLNVINEAIAELNLTLRNTAVWK	56
	: * ** . : : : . * * . : . * : : : : * * : :	
Hs	PLDKHEGALETLLRYDQICSI EPKFPFSENQICLFTTWKDAFDKGS LFGGSVKLALASL	116
Mm	PLDKHEGALETLLRYDQICSI EPKFPFSENQICLFTTWKDAFDKGS LFGGSVKLALASL	116
Pm	NLECHESLDVYRYDQIVALESKI PPSE--IQIPFKWKDAFDKGSIFGGRISLTVSSL	115
Am	AFEKYESSLEVIYSYYDQLCALEGKI PAHE--LQIPFKWKDAFDR-TIFGGKLSLTISTL	109
Tc	AFEKYESSLEIIYGYDQLVSLETKI PAQE--LQVFPKWDAFDKGSIFGNRISLTIPLS	113
Dp	FFEKYEASLEVIYAYDQICALETKI SVSE--LQIPFKWKDAFDKGSIFGKISLTHSTL	115
Dm	FFEKYEASLEVIYAYDQICALETKI SVSE--LQIPFKWKDAFDKGSIFGKISLTHSTL	115
Aa	AFEKFESSLEIYGYDQLSALETKI VVQD--FQVFPKWDAFDKGSIFGGRMSLTLTSL	115
Ag	VFDKQESGLEVNRYDQLSALESKI PVQE--LQVFPKWDAFDKGSIFGGRISLTLTSL	114
	: : * . * : * * * : : * * : : : : . * . * * * * : : * * . : . * : :	
Hs	GYEKSCVLFNCAALASQIAAEQNLDNDEGLKIAAKHYQFASGAF-----	160
Mm	GYEKSCVLFNCAALASQIAAEQNLDNDEGLKIAAKHYQFASGAF-----	160
Pm	SYEKVCVLFNIAAMQSQA AAKSADSEEMKLSAKLFQSAGIFS-----	160
Am	SYEKVCVLFNIAALQS SVAASQLESDEGLKLAALKLQQSAGIFNYLKANV	160
Tc	GYEKVCVLFNIAALQS SVAASQLESDEGLKLAALKLQQSAGIFNHL----	160
Dp	LYEKVCVLFNIAALQS SIAASQGLDNDEGLKMAIKLLQQSAGIFQ-----	160
Dm	LYEKVCVLFNIAALQS SIAANQSLSDDGLKLTIKLLQQSAGIFQ-----	160
Aa	SYEKVCVLFNIAALQS SVAASQGLDNDEGLKLAALKLQQSAGIFN-----	160
Ag	AYERTCVLFNLAALQS SVAASQSSTDTDEGLKQAALFQQSASITFTF-----	160
	: * . * * * * * : * * : : : : : * * * * * * : * * . : . * : :	

b.

Hs	SSPAGGHAPTPTPAPRTMP--PTKEQP PARPPPP -VLPANRAPSATAP-SPVGAGTA	54
Mm	---AGHAAPPTPAPRTMPVSTPAKEQP PARPPPP -VLPANRVPPASAAAAFAGVGTGTA	54
Pm	-----P NP FAHQS ESAG ---QAKS- PPRPPPP AVNPTQGAP QMPQAPP AQ PPGQ	47
	: * * : : : * . * . * * * * * * : : *	
Hs	APAPSPQTPGS-APPQ AQGP EPYPTYPGYPGY CQMP MPMGYNPYAYGQYN--MPY PEVY	109
Mm	SAAP PQ TPGS-APPQ AQGP EPYPTYPGYPGY CQMP MPMGYNPYAYGQYN--MPY PEVY	109
Pm	API PGAP FAAGAVPPPYGAP QNL PY PMNP --TGMPT QGYV SSYPVYTP MPQGYN PFY	104
	: . * . * . : * * * . * :	
Hs	HQSP--GQAPY PGPQQPSY PFPP--QPPQ SYYPQQ	140
Mm	HQSP--GQAPY PGPQQPT YPFPP--QPPQ SYYPQQ	140
Pm	Q Q Q PGYGTAPY P Q Q PTAV PF FP Q Q FP Q Q WPPQ	140
	: * . * * * * * : : * :	

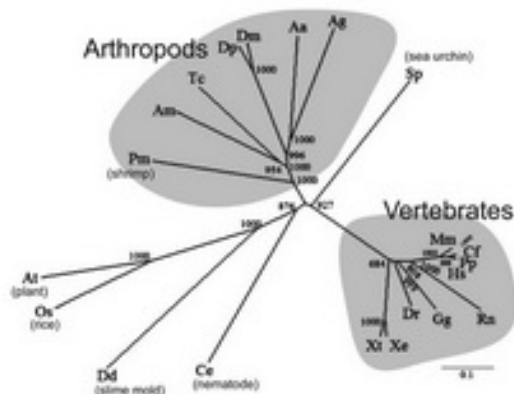
ภาพที่ 2 เปรียบเทียบส่วน (a) BRO1 domain และ (b) PRR region ของAlix

Hs : *Homo sapiens* (NP_037506); Mm : *Mus musculus* (AAH51123); Pm : *P. monodon* (DQ787160); Am : *Apis mellifera* (XP_396117); Tc : *Tribolium castaneum* (XP_973055); Dp : Dm : *Drosophila melanogaster* (NP_651582); Aa : *Aedes aegypti* (EAT36654); Ag : *Anopheles gambiae* (EAA11853)

domain เป็นตำแหน่งจับกับกลุ่มโปรตีน ESCRT-III (endosomal sorting complex required for transport processes (Kato *et al.*, 2003; Odorizzi *et al.*, 2003) พบว่า Pm-Alix BRO1 มีความเหมือนกับ BRO1 ของ arthropod คนและหนูมาก ถึง 40-60% (ภาพที่ 2(a))

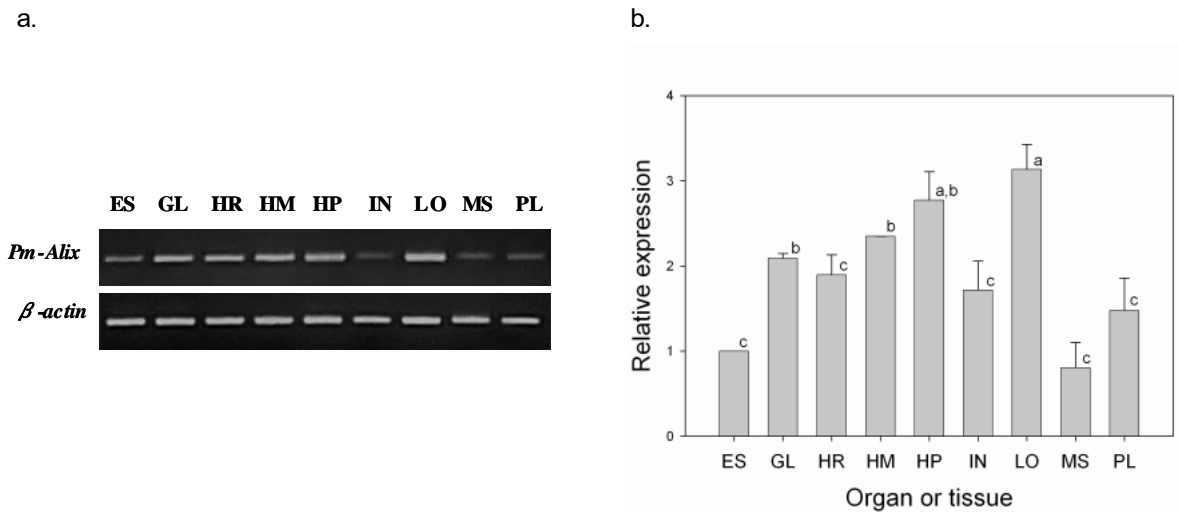
เมื่อเปรียบเทียบลำดับอะมิโนแอซิดที่ Pm-Alix PRR region พบว่ามีความเหมือนกับ PRR ของคนและหนู 33% และ 35% ตามลำดับ และประกอบด้วย SH3 motif (PXXP) endophilin binding site (PXRPPPP) เช่นเดียวกัน (ภาพที่ 2(b)) แต่ไม่พบตำแหน่งจับกับ ALG-2 ซึ่งมีรูปแบบเป็น PXY repeat 4 ชุด ได้ทำการทดสอบการจับกันของ Pm-Alix ALG-2 จาก EST clone (<http://pmonodon.biotech.or.th/>) โดยเทคนิค yeast 2-hybrid พบว่ามีการจับกันของโปรตีนทั้งสอง ดังนั้นเป็นไปได้ว่ารูปแบบตำแหน่งจับ ALG-2 ของ Pm-Alix น่าจะมีความแตกต่างจากกลุ่มแมลง และสัตว์อื่นๆ

เลือกโปรตีน Aix ของสิ่งมีชีวิตอื่น ซึ่งให้ค่า E-values ระหว่าง 0.0 ถึง $5e-63$ จาก BLASTX ทำการเปรียบเทียบโปรตีนโดยใช้ ClustalW พบว่า Pm-Alix อยู่กลุ่มเดียวกับ arthropod เช่น ผึ้ง แมลงเต่าทอง ยุง แมลงวัน เป็นต้น ดังภาพที่ 3

ภาพที่ 3 phylogenetic tree ของ Alix proteins โดย bootstrap คำนวณจาก 1,000 random replicates

Am, *Apis mellifera* (XP_396117); Tc, *Tribolium castaneum* (XP_973055); Dp, *Drosophila pseudoobscura* (EAL27037); Dm, *Drosophila melanogaster* (NP_651582); Aa, *Aedes aegypti* (EAT36654); Ag, *Anopheles gambiae* (EAA11853); Sp, *Strongylocentrotus purpuratus* (XP_784906); Mm, *Mus musculus* (AAH51123); Cf, *Canis familiaris* (XP_534215); Hs, *Homo sapiens* (NP_037506); Pp, *Pongo pygmaeus* (CAH91045); Gg, *Gallus gallus* (NP_001026164); Xi, *Xenopus laevis* (AAH43849); Xt, *Xenopus tropicalis* (NP_001011064); Ce, *Caenorhabditis elegans* (CAA82667); Rn, *Rattus norvegicus* (XP_343495); Dr, *Danio rerio* (AAH55177); Dd, *Dictyostelium discoideum* (XP_643566); Os, *Oryza sativa* (NP_922139); At, *Arabidopsis thaliana* (AAN12917)

ภาพที่ 4 การแสดงออกของยีน Pm-Alix ที่เนื้อเยื่อของอวัยวะต่าง

a) DNA gel eletrophorsis จากเทคนิค RT-PCR b) ค่าปรับเทียบสัดส่วนความเข้มของแถบ PCR product

ES, eye stalk; GL, gill; HR, heart; HM, hemocytes; HP, hepatopancreas; IN, intestine; LO, lymphoid organ; MS, muscle; PL, pleopods

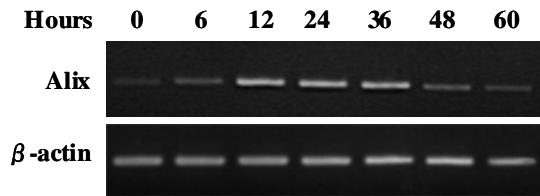
การแสดงออกของ Pm-Alix

จากการศึกษาด้วย one step RT-PCR (ภาพที่ 4) พบว่ายีน Pm-Alix มีการแสดงออกที่เนื้อเยื่อของทุกอวัยวะทดสอบ ได้แก่ ก้านตา เหงือก หัวใจ เซลล์เลือด ตับ-ตับอ่อน ลำไส้ ต่อมน้ำเหลือง กล้ามเนื้อ ขาวว่ายน้ำน้ำ ซึ่งผลสอดคล้องกับที่รายงานในหนู (Missotten *et al.*, 1999; Vito *et al.*, 1999) จากการทดลองนี้ยังพบว่า มีระดับการแสดงออกที่ต่างกันในแต่ละอวัยวะ อย่างมีนัยสำคัญ ($p < 0.001$) พบว่า Pm-Alix แสดงออกต่ำใน ลำไส้ ก้านตา หัวใจ กล้ามเนื้อ และขาวว่ายน้ำน้ำ แสดงออกในระดับสูงในเหงือก เซลล์เลือด ตับ-ตับอ่อน และต่อมน้ำเหลือง สังเกตได้ว่าอวัยวะสำคัญในการต่อต้านเชื้อไวรัสจะมีการแสดงออกของ Pm-Alix สูงด้วย การแสดงออกในตับ-ตับอ่อนสูง อาจเนื่องจาก Alix ทำงานเกี่ยวข้องกับขบวนการ endocytosis ซึ่งเป็นขบวนการเก็บอาหารเข้าเซลล์ตับ โดยการควบคุมของ CIN85 และ endophilin (Al-Mohanna and Nott, 1986)

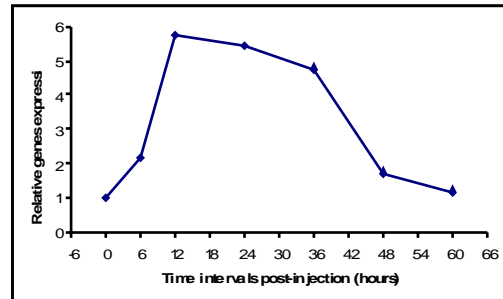
ศึกษาความสัมพันธ์ของ Pm-Alix ต่อการติดเชื้อ WSSV ซึ่งเป็นไวรัสสำคัญที่ก่อให้เกิดการตายสูงในกุ้ง โดยใช้เทคนิค semi-quantitative RT-PCR (ภาพที่ 5(a)) พบว่า ระดับการแสดงออกของ Pm-Alix สูงขึ้น 5 เท่า จากระดับตั้งต้น และลดต่ำลงกลับลดลงจนถึงระดับตั้งต้นเมื่อกุ้งใกล้ตายในช่วงเวลาที่ 60 (ภาพที่ 5(b)) ดังนั้น Pm-Alix น่า จะมีความเกี่ยวข้องกับการตายของกุ้งจากการติดเชื้อ WSSV

a.

b.

ภาพที่ 5 ความสัมพันธ์ของ Pm-Alix และการติดเชื้อ WSSV

กิตติกรรมประกาศ

งานวิจัยนี้ได้รับทุนวิจัย พัฒนา และวิศวกรรม รหัสโครงการ BT-B-01-SG-23-4806 สำนักงานพัฒนาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งชาติ ศูนย์พันธุวิศวกรรมและเทคโนโลยีชีวภาพแห่งชาติ และทุนวิจัย คณะวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล

เอกสารอ้างอิง

- Al-Mohanna, S.Y., Nott, J.A. 1986. B-cells and digestion in the hepatopancreas of *Penaeus semisulcatus* (Crustacea:Decapoda). J Mar Biol Ass UK 66:403-14.
- Anggraeni, M.S., Owens, L. 2000. The haemocytic origin of lymphoid organ spheroid cells in the penaeid prawn *Penaeus monodon*. Dis Aquat Org 40:85-92.
- Bangrak, P., Graidist, P., Chotigeat, W., Phongdara, A. 2004. Molecular cloning and expression of a mammalian homologue of a translationally controlled tumor protein (TCTP) gene from *Penaeus monodon* shrimp. J Biotechnol 108: 219-26.
- Chatellard-Causse, C., Blot, B., Cristina, N., Torch, S., Missotten, M., Sadoul, R. Alix (ALG-2-interacting protein X), a protein involved in apoptosis, binds to endophilins and induces cytoplasmic vacuolization. J Biol Chem 2002;277:29108-15.
- Everett, H., MaFadden, G. Apoptosis: an innate immune response to virus infection. Trends Microbiol 1999;7:160-65.
- Granja, C.B., Aranguren, L.F., Vidal, O.M., Aragon, L., Salazar, M. Does hyperthermia increase apoptosis in white spot syndrome virus (WSSV)-infected *Litopenaeus vannamei*? Dis Aquat Org 2003;54:73-78.
- Griffin, D.E., Hardwick, J.M. Regulators of apoptosis on the road to persistent alphavirus infection. Ann Rev Microbiol 1997;51:565-92.
- Katoh, K., Shibata, H., Suzuki, H., Nara, A., Ishidoh, K., Kominami, E., et al. The ALG-2-interacting protein Alix associates with CHMP4b, a human homologue of yeast Snf7 that is involved in multivesicular body sorting J Biol Chem 2003;278: 39104-13.

- Khanobdee, K., Soowannayan, C., Flegel, T.W., Ubol, S., Withyachumnarnkul, B. Evidence for apoptosis correlated with mortality in the giant black tiger shrimp *Penaeus monodon* infected with yellow head virus. *Dis Aquat Org* 2002;48:79-90.
- Krebs J. and Lemenz R. 2000. The ALG-2/AIP-colpex, a modulator at the interface between cell proliferation and cell death? A hypothesis. *Biochimica et Biophysica Acta* 1498(2000) 153-161.
- Li, F., Zhang, D., Fujise, K. Characterization of Fortilin, a novel antiapoptotic protein. *J Biol Chem* 2001;276:47542-49.
- Miller, L.K., White, E. Introduction apoptosis in virus infection. *Seminars in Virology* 1998;8: 443-44.
- Missotten, M., Nichols, A., Rieger, K., Sadoul, R. Alix, a novel mouse protein undergoing calcium-dependent interaction with the apoptosis-linked gene 2 (ALG-2) protein. *Cell Death Differ* 1999;6:124-29.
- Odorizzi, G., Katzmann, D.J., Babst, M., Audhya, A., Emr, S.D. Bro1 is an endosome-associated protein that functions in the MVB pathway in *Saccharomyces cerevisiae*. *J Cell Sci* 2003;116:1893-903.
- Phongdara, A., Wanna, W., Chotigeat, W. Molecular cloning and expression of caspase from white shrimp *Penaeus merguensis*. *Aquaculture* 2006; 252:114-20.
- Rojtinnakorn, J., Hirono, I., Itami, T., Takahashi, Y., Aoki, T. Gene expression in haemocytes of kuruma prawn, *Penaeus japonicus*, in response to infection with WSSV by EST approach. *Fish Shellfish Immunol* 2002;13:69-83.
- Sadoul, R. Do Alix and ALG-2 really control endosomes for better or for worse? *Biol Cell* 2006;98: 69-77.
- Sahtout, A.H., Hassan, M.D., Shariff, M. DNA fragmentation, an indicator of apoptosis, in cultured black tiger shrimp *Penaeus monodon*. *Dis Aquat Org* 2001;44:155-59.
- Schmidt, M.H.H., Dikic, I., Bogler, O. Src phosphorylation of Alix/AIP1 modulates its interaction with binding partners and antagonizes its activities. *J Biol Chem* 2005;280: 3414-25.
- Shibata, H., Yamada, K., Mizuno, T., Yorikawa, C., Takahashi, H., Satoh, H., et al. The penta-EF-hand protein ALG-2 interacts with a region containing PxY repeats in Alix/AIP1, which is required for the subcellular punctate distribution of the amino-terminal truncation form of Alix/AIP1. *J Biochem (Tokyo)* 2004; 135: 117-28.
- Soderhall, K. and Smith, V.J. Separation of the haemocyte populations of *Carcinus maenas* and other marine decapods, and prophenoloxidase distribution. *Dev Comp Immunol* 1983;7(2):229-39.
- Strack, B., Calistri, A., Craig, S., Popova, E., Gottlinger, H.G. AIP1/ALIX is a binding partner for HIV-1 p6 and EIAV p9 functioning in virus budding. *Cell (Cambridge, Mass)* 2003;114:689-99.
- Trioulier, Y., Torch, S., Blot, B., Cristina, N., Chatellard-Causse, C., Verna, J.M., et al. Alix, a protein regulating endosomal trafficking, is involved in neuronal death. *J Biol Chem* 2004;279:2046-52.
- Vito, P., Pellegrini, L., Guet, C., D'Adamio, L. Cloning of AIP1, a novel protein that associates with the apoptosis-linked gene ALG-2 in a Ca²⁺-dependent reaction. *J Biol Chem* 1999;274:1533-40.
- von Schwedler, U.K., Stuchell, M., Muller, B., Ward, D.M., Chung, H.Y., et al. The protein network of HIV budding. *Cell* 2003;114:701-13.
- White, E. Life, death, and the pursuit of apoptosis *Genes Dev* 1996;10:1-15.
- Wongprasert, K., Khanobdee, K., Glunukarn, S.S., Meeratana, P., Withyachumnarnkul, B. Time-course and levels of apoptosis in various tissues of black tiger shrimp *Penaeus monodon* infected with white-spot syndrome virus. *Dis Aquat Org* 2003;55:3-10.
- Wyllie, A.H., Kerr, J., Currie, A.R. Cell death: the significance of apoptosis. *Int Rev Cytol* 1980;68:251-305.